

**EDUARD PRAŠINGER JAKO PŘEDLOHA FRYBORTA
Z JIRÁSKOVY FILOSOVSKÉ HISTORIE****Jaroslav ŠŮLA**

Živý ohlas Jiráskova díla přiváděl ještě za spisovatelova života literární a regionální historiky k tomu, aby šli po stopách jednotlivých románových děl a pátrali po skutečných osudech románových předloh. Jiráskovo dílo tímto bádáním neutrpělo, naopak spíše získalo, neboť dávalo možnost nahlédnout do spisovatelova poznání historie i do jeho pracovních metod jako umělce - spisovatele. Dokonce se i ukázalo, že tam, kde předpokládá, zejména klerikální kritika vytýkala Al. Jiráskovi nepostižení ducha doby a záměrné zkreslování, zejména v XVII. a XVIII. století, byla skutečnost ještě mnohem tvrdší a katastrofičtější než jak ji pero spisovatelovo zprostředkovávalo čtenáři.¹⁾ Správně Jirásek o svém díle napsal: „*Stopovati však tyto belletristické práce jako historická líčení není správnou a není možná. Materiál tu byl; zpracování však jest umělcovo.*“²⁾

Dodejme, že tento umělec byl zároveň vysokoškolsky odborně vzdělaným historikem, který se před započítím prací na každém svém novém díle pečlivě seznámil s odbornou literaturou a určité otázky konzultoval s odborníky a přáteli, znalci příbuzných věd. To by měli mít na paměti všichni Jiráskovi kritici dříve, než přistoupí k bezhlavým výtkám vůči mistrovi dílu, hraničícím mnohdy až s neodpustitelnými urážkami, kteří se v pravidelných vlnách vrhají z různých ideových východisek na spisovatelovo dílo. Zdá se však, že s nastupujícím časovým odstupem od umělcovy smrti se Aloisu Jiráskovi a jeho dílu dostává střízlivého, objektivního

1) Srv. např.: Jaroslav Šůla, Jiráskovo Temno, Skalka a „myslivec“ Machovec. Strahovská knihovna, sv. 4. Praha, Památník národního písemnictví 1969, s. 246-268.

2) Alois Jirásek, Z mých pamětí. II. V Litomyšli. In: Sebrané spisy Aloise Jiráska. XXXVI. Šesté vydání. Praha, J. Otto 1932, s. 227.

ho hodnocení, které stabilizuje toto dílo v historii české literatury v nejčestnějších pozicích.³⁾

Zájem o dešifraci skutečných životních osudů jednotlivých románových osob, vedený seriózními historiky, ovšem neopadá a bude ještě dlouho poutat zájem historiků, literárních historiků a vlastivědných pracovníků, kteří současně přinášejí cenné poznatky o době a prostředí a upozorňují na mnohdy zapomenuté osobnosti minulosti českého národa. V tomto poctivém snažení tkví právě velký význam těchto většinou „detektivních“ studií. I předkládaný článek se snaží v tomto duchu přispět k pohledům na vznik jednoho z ranných děl Jiráskových - Filosofské historie.

Filosofská historie vyšla nejprve časopisecky, byla otiskována od ledna 1878 ve Světozoru a její prvotext se poněkud liší od pozdějších textů, zejména v knižních vydáních.⁴⁾ Poněvadž v době, kdy tato práce vycházela, žilo ještě mnoho pamětníků popisovaných osob a událostí, soudili později literární historici, že Jirásek si nemohl dovolit pracovat metodou spisovatele historických žánrů vlastní - přesouvat události v čase, vybírat a redukovat určité jevy, jiné přikomponovat, volně pracovat s osudy historicky doložených osob a jiné, historicky nedoložené, vytvářet, aby jednaly v duchu popisované doby. Opak je pravdou, jak v poslední době dokazuje literárněvědní výzkum (např. pobouření mezi filozofy nad zákazem majáles vzniklo již 3. května 1838, nikoliv v květnu 1847, aj.).

Sám Alois Jirásek později o zdrojích své inspirace v Litomyšli napsal:⁵⁾ „Dost bylo zajímavých postav v jejich starých domech, na podsíních, v krámech a dílnách, v kancelářích úřadů, na radnici i v zámku, které jsem vídal a pozoroval nebo o kterých jsem slyšel. Některé z nich jsem zavedl do svých povídek; a žijí v nich pod cizími jmény buď jak byly, nebo jenom v své podstatě, a třeba jen několika význačnými rysy svými. O některých pak jiných povím tu v Pamětech, až jak místo dá.“ A Zdeněk Nejedlý již roku 1911 poněkud skepticky varoval:⁶⁾ „Mohl bych zde uvést podrobné doklady, jak se Jirásek stará o každou malič-

3) Mám tím na mysli monografii: Jaroslava Janáčková, Alois Jirásk. Praha, Melantrich 1987 (edice Odkazy pokrokových osobností naší minulosti), stran 581. Zde na s. 560-561 soupis hlavní původní knižní literatury o Jiráskovi. Jar. Janáčková věnovala Aloisu Jiráskovi a jeho dílu velkou pozornost v dalších studiích, doslovecích a ve dvou knižních monografiích (Živé prameny. Vznik Jiráskovy nové kroniky U nás. Hradec Králové 1980; Svět Jiráskova umění. 1982).

4) Blíže o tom Jar. Janáčková, Alois Jirásek, s. 113-114.

5) Alois Jirásek, Z mých pamětí, II, 1932, s. 97.

6) Zdeněk Nejedlý, Alois Jirásek a jeho Litomyšl. Litomyšl 1911, s. 25-26, 24.

kost, ale můžeme zůstat jen při povídkách litomyšlských. I zde nalezneme obojí způsob práce: ze skutečnosti vzaté prameny, jež však podléhají změnám volně umělecké tvořivosti.

Jest přirozeno, že nejméně vystihuje Jirásek místa děje, totiž v tom drží se skutečnosti nejvíce, neboť zde interest měniti jest zajisté nejmenší. Proto také každý pozná v Jiráskově díle Litomyšl docela přesně, bez důležitých změn. Jinak už je tomu s osobami jeho povídek. Ovšem máme tu celou galerii postav, jež Jirásek převzal ze skutečnosti, ale snad ani jediná nepřešla v jeho dílo beze změny. Zde již tvůrčí síla zasahovala někdy dosti radikálně v předlohu, jejíž zajímavost tím ovšem jen zvýšila. Nejméně pak Jirásek dbal věrnosti děje, neboť ten naprosto byl podroben umělecké kritice autorově, měla-li maloměstská často povídačka býti povýšena na umělecké dílo.

Přes to vše tedy není nezajímavé stopovat prameny Jiráskových povídek, zejména pak jeho postavy, neboť v nich není ani naprosté věrnosti jeho při popisu míst ani zase volné kombinace jeho při sestrojení dějů.“

„Jirásek ovšem bral z našeho města impulsy ke svým pracem, ale jejich vypracování jest zcela samostatná práce umělecká, jež se neváže skutečnými fakty, nýbrž jen hledí toho, aby celkový dojem výsledni působil dojem skutečnosti. Proto nehledíme v Jiráskových dílech žádných fotografií osob z Litomyšle známých, tím méně pak snad věrnou reprodukci událostí, jež se tu kdy sběhly. Nezapomínejme, že první podmínka pravého umění jest volnost tvůrčí síly umělcovy. Jirásek slyšel snad děj, jenž ho zlákal k povídce, ale právě jen děj, jenž není ještě uměleckým dílem. Aby se jím stal, musil jej Jirásek prohloubiti, musil mu dáti logické, přesné důvody, musil jej psychologicky podepřít, k tomu pak zase musil i súčasné osoby podle potřeby umělecké upravit a charakterisovati.“

Snad prvním, kdo se vznikem Filosofské historie zabýval, byl Jan Voborník. Ve svém pojednání Jiráskova Litomyšl⁷⁾ uvádí jako Jiráskův pramen starou paní Wildrovou, kde při besedách „vznikla skoro celá Filosofská historie“ - o tom níže; druhou informátorkou Jiráskovou byla paní Theurerová, která prý ho mj. informovala o rodině litomyšlského aktéra Roubínka. V témže roce vyšla studie Zdeňka Nejedlého.⁸⁾ Zde Nejedlý provedl literárněhistorický rozbor Filosofské historie, jmenuje mezi Jiráskovými informátory paní Wildrovou a paní Theurerovou a stručně,

7) Jan Voborník, Jiráskova Litomyšl. In: Jiráskova Litomyšl. Studie a vzpomínky k šedesátým narozeninám Aloise Jiráska uspořádal T. E. Tisovský. Praha, J. Otto 1911, s. 13 ad.

8) Alois Jirásek a jeho Litomyšl. Litomyšl 1911.

velice stručně se dotýká některých postav z Filosofské historie. Krátce nato vyšel druhý díl Jiráskových vzpomínek nazvaný Z mých pamětí II.⁹⁾ V tomto svazku věnovaném litomyšlskému pobytu se Al. Jirásek nemohl vyhnout určitým prohlášením o genesi Filosofské historie. Tak např. v kapitole IX. nám představuje staré piaristické gymnasium, v kapitole X. starou kolej a P. Germana Presidenta, v kapitole XIII. Nedošínský háj, v kapitole XVII. otiskuje text pozvánky k svěcení praporu studentské legie litomyšlské dne 21.5.1848, v kapitole XVIII. píše o litomyšlské Národní gardě. Ve XXV. kapitole ale již poněkud prolomil zeď svého mlčení a prozradil předlohu aktuára Roubínka - byl to vlastně správce milevského klášterního panství. A v kapitole XXVII. a XXXVI. se rozepsal o paní Wildrové a Frybortovi - leč o tom dále! Po vydání Jiráskových pamětí, které opakovaně vycházely v jeho Sebraných spisech, se zdálo, že zájem o poznání vzniku Filosofské historie utichl, jakoby Jiráskovy vzpomínky a dosavadní literatura již vše řekly.

Teprve po více než padesáti letech, v době, kdy umělec již dávno opustil naše řady, obrátilo se opět literárněhistorické bádání, tentokrát litomyšlských archivářů, k Filosofské historii. Jindřich Růžička píše studii o litomyšlských studentech v roce 1848,¹⁰⁾ poté se rozepsal o filmovém ztvárnění Filosofské historie¹¹⁾ a téměř současně komentoval i výtvarný doprovod nového vydání novely.¹²⁾ Týž Jindřich Růžička napsal biografickou studii o profesoru P. Germanu Presidentovi¹³⁾ a dotkl se i další postavy z Filosofské historie, P. Antonína Šanty.¹⁴⁾ Druhý litomyšlský archivář,

9) Psáno roku 1911-1912.

10) Jindřich Růžička, Litomyšlští studenti v roce 1848 a jejich vlastenectví. Muzejní a vlastivědná práce, I, Praha 1963, s. 74-85; zde citována i starší literatura na toto téma.

11) Jindřich Růžička, Deset let snah o filmovou podobu Jiráskovy Filosofské historie (1927-1937). Filmový sborník historický, I, Praha, Čs. filmový ústav 1988, s. 73-103.

12) Jindřich Růžička - Karel Veselík, Nad novým vydáním Jiráskovy Filosofské historie. Kulturní zpravodaj města Litomyšle, Litomyšl, říjen 1988, s. 13-18.

13) Jindřich Růžička, Vlastenecký profesor German President a národní obrození v Litomyšli. Zprávy z muzeí od Trstenické stezky, I, Litomyšl, Vlastivědné muzeum v Litomyšli 1967, s. 39-50.

14) Jindřich Růžička, Světový názor a vlastenectví Antonína Šanty. Zprávy z muzeí od Trstenické stezky, 5, Litomyšl, Vlastivědné muzeum v Litomyšli 1968, s. 3-11.

Vlastenecký P. Ant. Šanta vystupuje - již jako litomyšlský děkan - v povídce Josefa Klempery Litomyšlská romance (Havlíčkův Brod, Východočeské nakladatelství 1965, 200 stran). Klempera v této fresce přisuzuje právě A. Šantovi zásluhu, že Al. Jirásek se začal v Litomyšli zabývat vlasteneckými

Milan Skřivánek, se rovněž zabýval postavou P. Germana Presidenta,¹⁵⁾ poté Florem Staškem¹⁶⁾ a svá studia na toto téma zatím uzavřel prací o litomyšlském gymnasiu do roku 1945, kde shrnuje obraz událostí na ústavu, jak je podává Al. Jirásek, a podává i přehled dosavadní literatury o gymnasiu včetně dvou významných almanachů.¹⁷⁾

Obraťme však naši pozornost k předmětu našeho bádání - postavě tzv. Fryborta, selského synka z Hané, o které se kupodivu již od roku 1911 vedly rozporné diskuse, jež dlouho nevedly k uspokojivému cíli. Již zmínovaný Jan Voborník poukázal na to, že paní Wildrová často a hodně vypravovávala Jiráskovi o starých časech. „*Odtud vznikla skoro celá Filosofská historie; stará paní byla sama přední její účastníci.*“ Hanák Frybort prý neodjel domů sedlačit, nýbrž si vzal její dceru Márinku a stal se pekařem - jmenoval se prý Novák a měl s Márinkou spoustu dětí. Její vnučkou je paní Slezáková a ta o ní hodně vypravovala.¹⁸⁾ Paní Wildrová zemřela 20. prosince 1882 a její dům čp. 112, kdysi Jiráskův příbytek, byl předtím téhož roku zbořen.¹⁹⁾ Opatrněji se ale vyslovil Zd. Nejedlý. Poukázal na skutečnost, že Jirásek nejvolněji ve Filosofské historii ztvárnil studenty, neboť ty znal nejlépe a mohl je proto vytvořit nejplastičtěji. „*I zde sice snad Frýbort vzat ze skutečnosti, ale jako typ jest tak všeobecný, že by jej Jirásek vytvořil sám stejně jako typickou bytnou studentů*

tématy ve své literární tvorbě. Povídka Litomyšlská romance je rámována časovým obdobím Jiráskova příchodu do Litomyšle až napsáním Filosofské historie (tj. 1874-1878); podle Klempery Jiráskovi posloužila pro vylíčení dívčího půvabu Lenky jeho pozdější manželka, Márinka Podhajska.

15) Milan Skřivánek, German President (1790-1865). Kulturní zpravodaj města Litomyšle, Litomyšl, prosinec 1985, s. 13-18.

16) Milan Skřivánek, Florus Stašek (1782-1862). Litomyšlský kulturní zpravodaj, Litomyšl, květen 1982, s. 14-18. Srv. též: Josef Svátek, Konkursní zkouška prof. PhDr. Flora Ignáce Staška v Olomouci roku 1816. Zprávy z muzeí od Trstenické stezky, 12, Litomyšl, Vlastivědné muzeum v Litomyšli 1971, s. 15-19.

Týž Florus Stašek mihne se ještě v malé povídce Johanka (Al. Jiráskova Sebrané spisy. Díl XI. Z různých dob. I. - Vyšlo poprvé v Lumíru, roč. XI, 1883). Obrázek ten sleduje životní osudy chudého litomyšlského studenta před- a po roku 1848. P. Florus Stašek je zde představen v roli germanizátora českých studentů.

17) Milan Skřivánek, Z dějin litomyšlského gymnázia do roku 1945. In: Tři sta padesát let litomyšlského gymnázia. Litomyšl, ředitelství gymnázia a výbor SRPŠ 1990. Srv. zejména s. 16-17. Na s. 34-41 cenný soupis literatury, týkající se okrajově i Filosofské historie a P. Flora Staška a P. Germana Presidenta (články M. Remeše, F. Ventury a K. Veselíka).

18) Jan Voborník, Jiráskova Litomyšl, s. 15.

19) Tamtéž, s. 48-49; Al. Jirásek, Z mých pamětí, II, s. 297 (kap. XXXVI.).

sl. Ellis. " 20)

Krátce nato byly uveřejněny Jiráskovy litomyšlské paměti. Jirásek v nich mile popisuje (kapitola XXVII.) starou paní Wildrovou, ale zcela jasně uvedl: "Zmiňuju se o těch věcech, abych mohl leccos uvést na pravou míru, co v „Jiráskově Litomyšli“, v článku jinak srdečně a s porozuměním psaném, je nesprávně uvedeno dle nepřesné informace nebo na pouhé kombinaci. A tak není správné, co tam uvedeno, že stará paní Wildrová sama byla přední účastnicí „Filosofské historie“, není správné, že Hanák Frybort je vlastně pekař Novák, jenž si vzal dceru paní Wildrové. Hanák Frybort skutečně byl.“ 21) Závěrem pak ještě o svých litomyšlských povídkách napsal - a zřejmě se to týká plnou měrou i Filosofské historie: „Nerad vykládám o svých pracích a jejich složkách; zde však bylo nutno o nich promluvit. Všeobecně ještě dodávám: Litomyšl dala mně hojně popudů, mnoho, mnoho jsem tu našel, postavy, události, detaily. Skoro vše v mých pracích, jejichž dějištěm je staré to město, má svůj základ ve skutečnosti až na některé postavy mnou vytvořené ovšem v duchu doby, ve které vystupují. Stopovatí však tyto belletristické práce jako historická líčení není správné a není možná.“

Materiál tu byl, zpracování však jest umělcovo. " 22)

Pátrání po Frybortovi by utichlo nebýt toho, že spisovatel a publicista moravský František Obrtel narazil při sestavování své knihy na jméno poslance Jiřího Frýborta z Kralic u Prostějova. 23) Jak později uvedl, obrátil se dopisem na Aloise Jirásku s dotazem, zda poslanec Jiří Frýbort z Kralic není Frybortem z Filosofské historie. Mistr prý obratem odpověděl dopisem z června 1914 a Fr. Obrtel text tohoto dopisu uveřejnil: 24)

„O Frýbortovi, který vystupuje ve Filosofské historii, slyšel jsem od staré paní Wildrové, u níž jsem bydlil (vypravuji o ní ve svých Pamětech II.). Pamatuji se, že vypravovala o jeho veselé povaze a že byl z Moravy;

20) Zd. Nejedlý, Alois Jirásek a jeho Litomyšl, s. 29.

Předlohou pro postavu slečny Ellis měla být paní Strnadová, která bydlela jednu dobu za Jiráskova působení v Litomyšli v témže domě jako on, brala na byt studenty a mateřsky o ně pečovala (srv.: Al. Jirásek, Z mých pamětí, II, kapitola XXVII.).

21) Al. Jirásek, Z mých pamětí, II, s. 226.

22) Tamtéž, s. 227.

23) František Obrtel, Moravští sedláci v druhé polovici 19. století. II. vydání, Praha 1919, s. 20,31 (jako Frébort), s. 42, 52, 56, 61, 63, 65, 67, 69, 73, 74 (vždy už jen Frýbort).

24) František Obrtel, U nás doma. Svazek druhý. Praha 1930, s. 97-98 (kapitola Španilé město).

o jeho rodinných poměrech však, pokud se rozpomínám, nevypravovala nic zevrubnějšího. Do kterého roku jej kladla, nevím. Mně se hodil a z toho, co jsem slyšel, utvořil jsem postavu ve Filosofské historii. Ve Štěpánkových Dějinách vyššího gymnasia v Litomyšli jsou dva seznamy bývalých studentů. Jeden obsahuje jména všech, kteří 1803 - 1849 na lyceu v Litomyšli studovali. Mezi nimi není ani Frébort, ani Frýbort, ale Frýborth Josef z Dubčan na Moravě. 25) Jistě Frýbort, ale dle tehdejšího Früborth. Studoval v Litomyšli r. 1824 a 1825. V druhém seznamu jsou bývalí žáci za posledních 50 let, t. j. do roku 1894. V tom seznamu není ani Frébort, ani Frýbort, ale také žádný Früborth. Lituji, že Vám nemohu něčím určitějším posloužit. - S veškerou úctou

Váš oddaný

Alois Jirásek. " 26)

A Obrtel ještě dodává, že stáří králického poslance Jiřího Frýborta - jak si později zjišťoval - neodpovídalo Jiráskovu hrdinovi z Filosofské historie. „Nebyl to tedy on.“ 26)

Jirásek tedy opětovně potvrdil existenci studenta tohoto jména, které si počestil (a zřejmě našel v katalozích posluchačů filosofického ústavu, když Filosofská historie vyšla o 16 let dříve než Štěpánkovy dějiny gymnasia), ale současně potvrdil, že student Früborth dal Frybortovi ve Filosofské historii jen jméno. Veselý student, bydlící u paní Wildrové a skutečně existující, zůstával nadále v inkognitu.

O vyjití Obrtelovy knihy a dalším posunu v dešifraci Fryborta referoval František Páta. 27) Týž František Páta v březnu 1931 předčítal na schůzi Klubu přátel a rodáků Litomyšle v Praze příslušnou partii Obrtelovy knihy s Jiráskovým dopisem. A tu „vážený krajan, p. Jiří Hradecký, sekční šéf ministerstva vnitra, vzpomněl toho, že hned po vydání Jiráskovy „Filosofské historie“ v přátelském kroužku „U zlaté hvězdy“ se řeklo, že paní Wildrová se mylila, že Frýbort nebyl z Moravy, nýbrž z Nového Hradce Králové, kde otec jeho byl lesním. Jmenoval se vlastně Eduard Prašinger; byl to hezký, veselý mladík, který roku 1846 a 1847 studoval filosofii

25) Josef Štěpánek, Dějiny c. k. vyššího gymnasia v Litomyšli. Na oslavu dvěstěpadesátiletého trvání napsal Josef Štěpánek, c. k. profesor, bývalý žák gymnasia litomyšlského. Litomyšl 1894, s. 172.

26) Fr. Obrtel, U nás doma, II, s. 98.

27) F. Páta, Jiráskův Frýbort z „Filosofské historie“. Literární rozhledy. Orgán Svazu knihkupcův a nakladatelů ČSR v Praze. Ročník XV, 1930-1931, číslo 3 (prosinec 1930), s. 84.

v Litomyšli a bydlil u paní Wildrové. A ten měl známost s pannou Márinkou. Na podiv všech svých známých vyvolil si pak stav kněžský, stal se monsignorem, kapitulním děkanem a generálním vikářem v Hradci Králové. A proto se nemohl najít žádný Frýbort!“²⁸⁾

Zdá se, že Pátovo zjištění upadlo v zapomenutí. Jinak by nemohla J. Janáčková napsat, že z čtveřice studentských hrdinů neměl „skutečností model v Litomyšli ani jediný.“²⁹⁾ Poněvadž jiné svědectví než svědectví J. Hradeckého nemáme, podívejme se tudíž na životní osudy Eduarda Prašingera, který tím, že odešel studovat bohosloví, připomíná jiný motiv z Filosofské historie - studenty Špínu a Zelenku, kteří po studiích v Litomyšli odešli do kláštera, byť každý z jiných důvodů. A Jiráskovi osudy tohoto vysokého funkcionáře hradeckého biskupství musely být známy.

Eduard Prašinger se narodil 9. dubna 1826 na Novém Hradci Králové v domě čp. 149, kde mu byla později odhalena pamětní deska.³⁰⁾ Jeho otec Jakub byl zde v letech 1822-1830 polesným, nato byl lesmistrem na Malé Skále. Zemřel roku 1858 a vdova Terezie užívala dům čp. 170 v Hradci Králové s dcerou Vilemínou a synem Rudolfem. Eduard studoval nejprve v Jičíně, poté v Praze, roku 1845 byl nemocný, a tak je v litomyšlském katalogu uváděn až roku 1846 a pak roku následujícího.³¹⁾ Po bohosloveckých studiích v Hradci Králové byl ordinován 25. července 1851. Nejprve byl vikaristou při katedrálním chrámu sv. Ducha

28) Fr. Páta, A ještě Jiráskův Frýbort z „Filosofské historie“. Literární rozhledy, XV, 1930-1931, č. 7 (duben 1931), s. 263.

29) Jar. Janáčková, Alois Jirásek, s. 110.

30) Podklady pro vyličení Prašingerova životopisu poskytly pamětní knihy - srv.: Státní okresní archiv v Hradci Králové, AD Hradec Králové, inv. č. 3, kniha č. 2 (Pamětní kniha děkanská, II - Biskupství, fol. 129-130; zde i Prašingerův podpis a vybledlá fotografie); SOKA Hradec Králové, OÚ Nový Hradec Králové, i. č. 2, kn. č. 2 (Památní kniha), s. 23-27, 58-59; SOKA Hradec Králové, Pozůstalost Františka Pitaše, kniha Památce Nového Hradce Králové, s. 58. Nekrolog a referát o Prašingerově pohřbu přinesl Ratibor (Neodvislý politický list pro zájmy kralohradeckého kraje), roč XII, č. 39, Hradec Králové 28.9.1895, s. 502, a č. 40, Hradec Králové 5.10.1895, s. 514.

O dějinách Nového Hradce Králové viz: L. Domečka - F. L. Sál, Králové-hradecko. Místopis soudního okresu královéhradeckého. I/1. Hradec Králové 1928, s. 44-57. Srv. též: P., Lesníci města Hradce Králové. In: Kraj královéhradecký (Orgán republikánské strany zeměd. a maloroľn. lidu), roč. XVII, č. 63-64, Hradec Králové 21.8.1926, s. 2.

31) Státní okresní archiv Svitavy se sídlem v Litomyšli, fond Gymnázium Litomyšl I, i. č. 568, kn. č. 412 (katalog pro studijní rok 1846) a i. č. 571, kn. č. 415 (katalog pro studijní rok 1847). Za opatření kopií těchto zápisů děkuji řediteli archivu panu PhDr. Milanu Skřivánkovi.

v Hradci Králové, poté se stal ceremonářem hradeckého biskupa Karla B. Hanla (1831-1874), nato kaplanoval čtyři roky v Lomnici nad Popelkou a v Hrochově Týnci, kde se dočkal vlastní fary. Pro jeho horlivost na kazatelně a zásluhy ve škole ho tamní městské zastupitelstvo jmenovalo čestným spoluobčanem. Roku 1856 stal se vikářem a školdozorcem chras-teckého vikariátu, kde byl velice oblíben jak u duchovenstva, tak u učitelů. Po smrti kanovníka Josefa Česky byl 25. září 1866 jmenován 91. kanovníkem královéhradecké kapituly. Později byl jmenován nejprve druhým, nato prvním inspektorem královéhradeckého Borromaea. Dne 7. ledna 1884 byl zvolen 16. kapitulním děkanem. Roku 1888 založil na Novém Hradci Králové dětskou opatrovnu a věnoval jí 14 000 zlatých rakouského čísla na udržování školských sester a dětí a v den jejího posvěcení 7. října 1888 mu byl předán diplom čestného občana městyse Nový Hradec Králové. V únoru 1890 byl vyznamenán hodností preláta a apoštolského protonotáře. Následujícího roku dne 15. října 1891 jmenovalo ho městské zastupitelstvo u příležitosti jeho čtyřicetiletého kněžského a dvaceti-pětiletého kanovnického jubilea čestným občanem Hradce Králové, kde zasedal od roku 1868 nepřetržitě v obecním zastupitelstvu. Po smrti biskupa Josefa Jana Ev. Haise (+27. října 1892) byl jmenován biskupským generálním vikářem královéhradecké diecéese. Zemřel neočekávaně dne 25. září 1895 na srdeční mrtvici a byl 30. září 1895 pohřben na Pouchově. Ke konci jeho života došlo k nějakému nedorozumění mezi ním a rodnou obcí, na kterou prý v závěti nepamatoval žádným finančním obnosem. Dodnes nese jeho jméno jedna novohradecká ulice (vycházející ze Svatováclavského náměstí směrem na západ). Rodný domek Ed. Prašingera čp. 149³²⁾ spolu s pamětní deskou³³⁾ je ještě zachován a stojí v Pešínově ulici (pokračování Prašingerovy ulice za Svatováclavským náměstím směrem na východ).

32) Dům je v současné době ve vlastnictví manželů Řehákových. Je roubený a v současné době již velmi zchátralý a tudíž i obtížně obyvatelný, takže mu hrozí brzká demolice, neboť nefiguruje v soupisu nemovitých kulturních památek.

33) Deska je mramorová a nese text:

Zde narodil se 9. dubna 1826
EDUARD PRAŠINGER,
zakladatel zdejší opatrovny,
bisk. gen. vikář, inful. kapitolní děkan,
čestný měšťan Hradce Králové,
Nov. Hradce Králové a Hrochova Týnce.
Zemřel 25. září 1895.

Uzavírám tento článek, ve kterém jsme rozebírali Jiráskovu metodu spisovatele-umělce, autora historických románů a povídek se vztahem k Litomyšli, na základě literárněvědního bádání, vzpomínek pamětníků, písemných pramenů a výroků samotného Aloise Jiráska v kombinaci s rozbořením textu Filosofské historie, konstatováním, že dosti indicií svědčí pro názor, že postava studenta Fryborta nebyla vytvořena bez konkrétní předlohy³⁴⁾ a že postavě Fryborta z Filosofské historie dodal nejvíce rysů student litomyšlského ústavu Eduard Prašinger z Nového Hradce Králové, pozdější známá osobnost konsistoriálního úřadu královéhradeckého biskupství, žijící v letech 1826-1895.

Foto: Rodný dům Ed. Prašingera na Novém Hradci Králové (stav na jaře 1994). Foto Zd. Doubek

34) Fr. Obrtel se k problematice existence studenta Fryborta vrátil ještě v článku *Za Jiráskovým Frybortem* (*Marginalie. Věstník Spolku českých bibliofilů*. Roč. XXIII, Praha 1950, s. 141-144). Poněvadž opominul i on zjištění Fr. Páty, jeho článek - ostatně nepřinášející nic nového a budující na již publikovaném dopisu Al. Jiráska (srv. výše pozn. 23, 24) - končí pesimisticky: „*Odpověď Jiráskova říká jasně, že si svého Fryborta vymyslíl.*“